ਮੁਮਤਾਜ਼ ਯਾਰੂਦ ਡੋਲਾ ਵਕਫ਼

ਬਨਾਮ

ਮੈਸਰਜ਼ ਬਦਮ ਬਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੋਟਲ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ।

(2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6933)

ਅਕਤੂਬਰ 20, 2023

[ਐਮ. ਐੱਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼* ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ:

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਵਿਚ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਮੰਗੋ।

ਵਕਫ਼ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2013 (2013 ਦਾ ਸੋਧ ਐਕਟ 27) - ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1908 - s.47 - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਕਬਜੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ -

ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ. ਕੋਰਟ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ LRs ਰਾਹੀਂ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ। v. ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ [2010] 10 SCR 945 - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਫਰੀਦ ਪਿੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [2021] 13 SCR 1 ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਕਟ 27 ਆਫ 2013, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਕਫ਼ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਬੇਦਖ਼ਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ - ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਜਾਂ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਨੂੰਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਨਹੀਂ ਤਾਂ, 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁਣ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਹੈ - ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੋਰਮ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ - ਲੰਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 1999 ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਵੇਅ ਵਾਪਿਸ - 2013 ਦਾ ਐਕਟ 27 ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੋਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ - ਸੋਧ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ - ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਮਪਗਨਡ ਆਰਡਰ - ਵਕਫ਼ ਐਕਟ, 1995 - ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। [ਪਾਰਾ 28-30, 32]

ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1908 – s.47 r/w or.XXI – ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ – ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ – ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਉੱਤੇ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ – ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਚਰਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਫੈਸਲੇ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਚਰਣ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਢੁਕਵੇਂ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਵਸਰ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਪੀੜਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ - ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਤੀਜਾ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਰ ਉਲਟ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ - ਉਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਰੀਪ੍ਰੋਬੇਟ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ - ਅਪ੍ਰੋਬੇਟ ਅਤੇ ਰੀਪ੍ਰੋਬੇਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 14, 15]

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ - ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ - ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਰਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਕੋਰਮ ਗੈਰ-ਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਕੇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਰਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ - ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਫੋਰਮ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਵਾਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਤੂੜੀ ਵਜੋਂ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਕਤ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1908 - s.9 - ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਮੈਕਸਿਮਜ਼ - "ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮੀਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਬਿਟ"।

ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ - ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ:

ਆਯੋਜਤ: ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਕਤ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ - ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਫੋਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ

ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਰ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ , ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਧਿਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਜੀਵ. [ਪਰਾ 26]

ਧੂਲਭਾਈ ਆਦਿ। v. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, [1968] 3 SCR 662 - ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਫਰੀਦ ਪਿੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2022) 4 SCC 414 : [2021] 13 SCR 1; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ v. ਐਨ. ਮੁਰੂਗੇਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਸ, (2022) 2 SCC 25; ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਬਾਲਗ, (1975) 2 SCC 840 : [1976] 2 SCR 266; ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (1994) 4 SCC 602 : [1994] 1 Suppl. SCR 360; ਨੀਨਾ ਅਨੇਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ (2022) 2 SCC 161; ਵੈਂਕਮਾਮਿਦੀ ਵੈਂਕਟਾ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਚਟਲਾਪੱਲੀ ਸੀਤਾਰਾਮਰਤਨਾ ਰੰਗਨਾਯਕੰਮਾ (1997) 5 SCC 460 : [1997] 3 SCR 530; ਅਸ਼ੋਕ ਕਪਿਲ ਬਨਾਮ ਸਨਾ ਉੱਲਾ (1996) 6 SCC 342 : [1996] 6 Suppl. SCR 768; ਯੂਰੇਕਾ ਫੋਰਬਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬੈਂਕ, (2010) 6 SCC 193 : [2010] 5 SCR 990; ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (2022) 12 SCC 455 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫਸੀਲਾ ਐੱਮ. ਬਨਾਮ ਮੁਨੇਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਮਦਰਸਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2014) 16 SCC 38 : [2014] 4 SCR 613; ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਐਲ.ਆਰ. v. ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼ (2010) 8 SCC 726 : [2010] 10 SCR 945; ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2020) 8 SCC 129 : [2020] 3 SCR 1; ਐਮ. ਹਰੀਹਰਸੁਧਨ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਕਰਮੇਗਮ (2019) 10 SCC 94: [2019] 13 SCR 442 -

ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਜ ਦੁਰਭੁੰਗਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੁਮਰ ਰਾਮਪ੍ਰੂਤ ਸਿੰਗ ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, 1872 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਸੀ 16 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਇੰਜਨ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਫਾਇਰਮੈਨਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਕਨ ਹਿੱਲ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਾਇਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ, (1911) 12 CLR 398; ਝਾਂਗ ਬਨਾਮ ਜ਼ੈਮਿਨ (2010) 79 NSWLR 513; ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਨਿਊ ਵਾਟਰਵਰਕਸ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਹਾਕਸਫੋਰਡ [1859] 6 C.B. (NS) 336 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2023 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6933।

2021 ਦੇ CRP ਨੰਬਰ 1264 ਵਿੱਚ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 23.11.2021 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਹੁਜ਼ੇਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਸ੍ਰ. ਸਲਾਹਕਾਰ, ਮਹਿਫੂਜ਼ ਅਹਿਸਾਨ ਨਾਜ਼ਕੀ, ਪੋਲੰਕੀ ਗੌਥਮ, ਮਿਸ. ਰਾਜੇਸ਼ਵਰੀ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੀਤੀ ਰਿਛਰੀਆ, ਮੀਰਾਂ ਮਕਬੂਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਬੀ. ਸ਼੍ਰਵੰਤ ਸ਼ੰਕਰ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਰੰਬਿਨ, ਰਾਹੁਲ ਜਾਜੂ, ਦੇਵਦੀਪਤਾ ਦਾਸ, ਕੇ.ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਕੁ. ਆਰਤੀ ਗੁਪਤਾ, ਸ. ਕਾਂਤੀ, ਚਿਨਮਯ ਕਾਲਗਾਂਵਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਐੱਮ.ਐੱਮ.ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ(ਨਾਂ) ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰੁਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਫ਼ਰ। 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਗਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਇਹ ਕੇਸ ਰਾਜ ਦੁਰਭੁੰਗਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੁਮਰ ਰਾਮਪੂਤ ਸਿੰਗ, 1872 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਸੀ 16, ਦੇ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵਿੱਚ ਰਾਈਟ ਆਨਰਏਬਲ ਸਰ ਜੇਮਸ ਕੋਲਵਿਲਬੇ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਦਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ।

"ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਡੋਏਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਅਕਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ..."

ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਸਲ ਪਿਛੋਕੜ

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ। 2. ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ. 1 ਚਿੰਤਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ) ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 2.

ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ 33 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ (ਨਾਂ) ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਬਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1 ਅਤੇ 2.

5. ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 2 ਖਾਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ। ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ 25.11.1966 ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਲੀਜ਼ 24.11.1999 ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜਵਾਬ-ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਨੰ. 2 ਮਿਤੀ 05.06.1999, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਸੀ; ਕਿ ਉਕਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ 33 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ O.S. ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 1999 ਦਾ ਨੰਬਰ 132, ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਹਰਜਾਨੇ ਦੇ ਬਕਾਏ ਸਮੇਤ ਕਬਜ਼ਾ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰਾਂ (ਨਾਂ) ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। 1 ਅਤੇ 2, ਅੰਤ ਵਿੱਚ 13.11.2002 ਨੂੰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ (ਨਾਂ) ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 3, 4, 5, ਅਤੇ 7, ਜਦਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 6 ਨੂੰ ਐਕਸ-ਪਾਰਟ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

7. ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਨਾਂ)। 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. 2002 ਦਾ ਨੰਬਰ 5863। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

8. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ(ਨਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਾਲਾਂ। 1 ਅਤੇ 2 ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਈ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਪਈ। 18.10.2014 ਨੂੰ 2014 ਦਾ 29 ਨੰ. ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਵੀ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 2 ਨੇ ਸੂਟ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ/ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕਾਊਂਟਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਫਸੀਲਾ ਐੱਮ. ਬਨਾਮ ਮੁਨੇਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਮਦਰਸਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, (2014) 16 SCC 38 ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਵਿਚ LRs ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। v. ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726. ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 47 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਡ") ਇੱਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ 'ਤੇ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ

9. ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹੁਜ਼ੇਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਫਰੀਦ ਪਿੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2022) 4 ਐਸਸੀਸੀ 414 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ 27 ਆਫ 2013 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਆਂਦੀ

ਗਈ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਗਲਤ ਹੁਕਮ ਸਹੀ ਹੈ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

10. ਉਕਤ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ. ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ। 8, ਵਕਫ ਬੋਰਡ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਵਕਫ ਅਤੇ ਵਕਫ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। . ਵਕਫ਼ ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 85 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੈਕਸ਼ਨ 83 ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਉਪਬੰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

11. ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀਵਾਨ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 1995 ਦੇ ਐਕਟ 43 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 6 ਅਤੇ 7 ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਸੰਪਤੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12. ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

● ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) LRs ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726 ਰਾਹੀਂ

● ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਐਨ.ਆਰ., (2013) ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1345 : 2013 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8194

● ਫਸੀਲਾ ਐੱਮ. ਵੀ. ਮੁਨੀਰੁਲ ਇਸਲਾਮ ਮਦਰਸਾ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2014) 16 SCC 38

● ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰੀਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2019) 4 SCC 698

● ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਵੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਜ਼ਫਰ, (2021) 9 SCC 179

● ਕਿਰਨ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2021) 15 SCC 15 ● ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਫ਼ਰੀਦ ਪਿੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2022) 4 SCC 414

● ਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ। v. ਚਮਨ ਪਾਸਵਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, 1955 (1) SCR 117 : AIR 1954 SC 340

● ਚੰਦਰਿਕਾ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਭਈਆ ਲਾਲ, (1973) 2 SCC 474

● ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਬੋਹਰਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਉਸਦੇ ਐਲਆਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ, (1990) 1 ਐਸਸੀਸੀ 193

● ਚਿਰੰਜੀਲਾਲ ਸ਼੍ਰੀਲਾਲ ਗੋਇਨਕਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) LRs ਦੁਆਰਾ। v. ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1993) 2 SCC 507

● ਸਰਵਣ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਮਦਨ ਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ, (2003) 4 SCC 147

● ਅਸ਼ੋਕ ਲੇਲੈਂਡ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਟੀ.ਐਨ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2004) 3 SCC 1

● ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਕ ਲਿਮਿਟੇਡ (HZL) ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਬਿਜਲੀ ਵੰਡ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2019) 17 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.

● P.V ਨਿਧੀਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ। v. ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਅੰਕ., (2023) SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 519 : 2023 (7) SCALE 130।

13. ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ

14. ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਡਿਕਰੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ XXI ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 47 ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਚਰਣ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਣਉਚਿਤ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਨਿਸ਼ਕਿਰਿਆ ਕਾਰਜ ਦੁਆਰਾ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਤੀਜਾ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਲਟ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਿਰਣੇ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਪੁਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਐਨ. ਮੁਰੁਗੇਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਸ, (2022) 2 SCC 25,

"ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੋ

26. ਇਹ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਸਕਾਟਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡਾ ਨਹੀਂ ਉਡਾ ਸਕਦਾ। ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਜੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ. ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਭੋਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦਾ ਇੱਕ ਤੱਤ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਐਸਟੋਪਲ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ

ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਉਸਦੀ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ.

27. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ:

27.1.ਨਾਗੂਬਾਈ ਅੰਮਾਲ v. ਬੀ ਸ਼ਮਾ ਰਾਓ [ਨਾਗੂਬਾਈ ਅੰਮਾਲ v. ਬੀ. ਸ਼ਮਾ ਰਾਓ, 1956 ਐਸਸੀਆਰ 451 : ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 593] : (ਏਆਈਆਰ ਪੰਨਾ 601-02, ਪੈਰਾ 23)

"23. ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਸਵਾਮੀ ਅਯੰਗਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓ.ਐਸ. 1938-39 ਦੇ ਨੰਬਰ 92 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ OS ਵਿੱਚ ਡਿਕਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। 1919-20 ਦੇ ਨੰਬਰ 100 ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਜਾਂ ਅਸਟਾਪੇਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਪਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਵਰਸਚਰਸ ਕ੍ਰੀਮਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹੱਲ ਐਂਡ ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਸਟੀਮਸ਼ਿਪ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ [(1921) 2 ਕੇਬੀ 608 (ਸੀਏ)] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਕ੍ਰਟਨ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ , ਐਲ.ਜੇ., ਪੀ. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ 611 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਥੇ, ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਏਜੰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਅਗਲਾ ਏਜੰਟ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕੋ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋ ਰਾਹਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਲਈ

ਆਪਣੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਕ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬੈਂਕਸ, ਐਲ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: (ਵਰਸਚੁਰਸ ਕ੍ਰੀਮਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ [(1921) 2 ਕੇਬੀ 608 (ਸੀਏ)], ਕੇਬੀ ਪੀ. 611)

'... ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਲੀਵਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਤ ਡਿਲੀਵਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਉਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਗਲਤ ਡਿਲੀਵਰੀ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਸੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।'

ਸਕ੍ਰਟਨ, ਐਲ.ਜੇ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: (ਵਰਸਚੁਰਸ ਕ੍ਰੀਮਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਕੇਸ [(1921) 2 ਕੇਬੀ 608 (ਸੀਏ)], ਕੇਬੀ ਪੀਪੀ. 611-12)

'... ਇੱਕ ਮੁਦਈ ਨੂੰ "ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ" ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਕੰਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕਾਚ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਅਰਥਾਤ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ: ਕੇਰ ਬਨਾਮ ਵੈਂਚੋਪ [(1819) 1 ਬਲਿਘ ਪੀਸੀ 1 ਪੀ 'ਤੇ 21 : 4 ER 1 ਤੇ p. 8] : ਡਗਲਸ-ਮੈਂਜ਼ੀਜ਼ ਬਨਾਮ ਉਮਫੇਲਬੀ [1908 AC 224 at p. 232 (ਪੀਸੀ)]। ਚੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹਾਲਾਂਕਿ ਯੰਤਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੈਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਦ ਹੈ। . ਇਹ ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ।'

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ "ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ" ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਸਦਾ ਕਾਰਜ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਵੋਲ. XIII, ਪੀ. 464, ਪੈਰਾ 512:

'ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਐਸਟੋਪਲ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਐਸਟੋਪਲ ਅਤੇ ਪੈਸ ਵਿੱਚ ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ, ਇੱਕ ਆਰਡਰ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਗਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਵੈਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇੱਕ ਕੇਸ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ; ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣਤਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

27.2.ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਧਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ [(2014) 15 SCC 144] : (SCC ਪੰਨਾ 153-54, ਪੈਰਾ 22-23 ਅਤੇ 25-26)

"22. "ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਰਫ ਐਸਟੋਪੈਲ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਟਾਪੇਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। (ਵੀਡੀਓ ਸੀਆਈਟੀ ਬਨਾਮ ਐਮਆਰ. ਪੀ. ਫਰਮ ਮੁਆਰ [ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1216]।)

23. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇਹ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਵੀਡੀਓ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ SRTC ਬਨਾਮ ਬਲਵੰਤ ਰੈਗੁਲਰ ਮੋਟਰ ਸਰਵਿਸ [AIR 1969 SC 329])। ਵਿੱਚ ਆਰ.ਐਨ. ਗੋਸਾਈਂ ਬਨਾਮ ਯਸ਼ਪਾਲ ਧੀਰ [(1992) 4 ਐਸਸੀਸੀ 683] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ

ਲਿਖਿਆ ਹੈ: (ਆਰ.ਐਨ. ਗੋਸਾਈਂ ਕੇਸ [(1992) 4 ਐਸਸੀਸੀ 683], ਐਸਸੀਸੀ ਪੀਪੀ. 687-88, ਪੈਰਾ 10)

'10. ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਚੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ 'ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਸਿਰਫ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੋਲ ਮੋੜੋ ਅਤੇ ਕਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਰੱਦ ਹੈ'।'

25. ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ। v. ਡਾਇਮੰਡ ਐਂਡ ਜੇਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। ਲਿਮਿਟੇਡ [(2013) 5 SCC 470 : (2013) 3 SCC (Civ) 153], ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ "ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡੇ", "ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਢਿੱਲੀ" ਜਾਂ "ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ" ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਬਾਈਡਿੰਗ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਕੁਇਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

26. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਐਸਟੋਪਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੈਸ (ਜਾਂ ਇਕੁਇਟੀਬਲ ਐਸਟੋਪਲ) ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕੁਇਟੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ, ਜਾਂ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।"

27.3.ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। v. ਡਾਇਮੰਡ ਐਂਡ ਜੇਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। ਲਿਮਿਟੇਡ [(2013) 5 SCC 470 : (2013) 3 SCC (Civ) 153] : (SCC pp. 480-81, ਪੈਰੇ 15-16)

"ਆਈ. ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰੋ

15. ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ "ਹੌਟ-ਬਲੋ ਠੰਡੇ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ", "ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਢਿੱਲੀ" ਜਾਂ "ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ" ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਜਾਂ ਆਵਾਜਾਈ, ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਇਕੁਇਟੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। [ਵੀਡੀ ਨਾਗੂਬਾਈ ਅੰਮਾਲ ਬਨਾਮ ਬੀ. ਸ਼ਮਾ ਰਾਓ [1956 ਐਸਸੀਆਰ 451 : ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 593], ਸੀਆਈਟੀ ਬਨਾਮ ਵੀ. ਐਮ.ਆਰ. P. ਫਰਮ ਮੁਆਰ [AIR 1965 SC 1216], ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਸਾਂਕਲਾ ਬਨਾਮ ਵਿਕਰਮ ਸੀਮੈਂਟ [(2008) 14 SCC 58 : (2009) 1 SCC (L&S) 706], ਪ੍ਰਦੀਪ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। v. MCD [(2011) 5 SCC 270 : (2011) 2 SCC (Civ) 712], ਕਾਵੇਰੀ ਕੌਫੀ ਟ੍ਰੇਡਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਹਾਰਨਰ ਰਿਸੋਰਸਜ਼ (ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ) ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ [(2011) 10 SCC 420 : (2012) 3 SCC (Civ) 685] ਅਤੇ V. ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰਨ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ [(2012) 12 SCC 133 : (2013) 2 SCC (Civ) 136 : (2013) 4 SCC (Cri) 587 : (2013) 3 SCC (L&S) 416] .

16. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਐਸਟੋਪਲ ਦੇ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ - ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਚੋਣ ਦੁਆਰਾ ਐਸਟੋਪਲ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੈਸ (ਜਾਂ ਇਕੁਇਟੀਬਲ ਐਸਟੋਪਲ) ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕੁਇਟੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ, ਜਾਂ ਚਾਲ-ਚਲਣ, ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੋਲਣਾ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

16. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੋਰਮ ਗੈਰ-ਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੋਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਕੇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਰਮ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਚੁਣ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰੈਂਟ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੇਦਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲਰ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਰ ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ ਫੋਰਮ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਦੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਤੂੜੀ ਵਜੋਂ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੜਾਅ ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਰਸਤਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। .

ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

17. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਭਵ ਅਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਫੋਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਕੋਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੋਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਛਾਖੜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਬਾਲਗ, (1975) 2 SCC 840,

"5. ਸੈਕਸ਼ਨ 110A ਅਤੇ 110F ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ, ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਅਸਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਫੋਰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਫੋਰਮ ਦਾ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਨਵੇਂ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਫੋਰਮ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਿਛਾਖੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛਾਖੜੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ "ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ", ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ "ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ" ਸ਼ਬਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਹਾਦਸਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਵਾਬ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਹਾਦਸਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਪ ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪੱਟੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਹੀ

ਇਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, 60 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਹਾਦਸਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ 60 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 110ਏ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (3) ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀਮਾ ਦੀ ਪੱਟੀ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਦੀ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 110 ਐੱਫ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇ ਉਪਾਅ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 110A ਅਤੇ 110F ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

18. ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1994) 4 SCC 602,

"26. ਮਨੋਨੀਤ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਪਿਛਾਖੜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚਲਾਨ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਭਰਨ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛਾਖੜੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(i) ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਜੋ ਸਾਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੂਰਵ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਰਾਦੇ ਦੁਆਰਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਮਾਣ ਟੈਕਸਟਚੁਅਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲਾ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ii) ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਵੇਂ ਉਪਚਾਰਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਥਿਕ ਹੈ।

(iii) ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(iv) ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਕਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਤੀਜਾ ਨਵੀਆਂ ਅਸਮਰਥਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(v) ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।
(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

19. ਨੀਨਾ ਅਨੇਜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2022) 2 SCC 161,

"58. ਸੇਬੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਿਛਾਖੜੀ ਹੋਵੇਗੀ, 2002 ਅਤੇ 2014 ਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਾਵ. ਜੇ.ਐਸ. ਖੇਹਰ, ਜੇ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜੀ ਬੈਂਚ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ [ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, (1975) 2 ਐਸਸੀਸੀ 840], ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨੀ [ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨੀ ਬਨਾਮ ਐਮਪੀ ਰਾਜ, (2013) 14 SCC 696 : (2014) 4 SCC (Cri) 340] ਅਤੇ ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ [ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1994) 4 SCC 602 : 1994 SCC (Cri)) 1087], ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ: (ਕਲਾਸਿਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕੇਸ [SEBI ਬਨਾਮ ਕਲਾਸਿਕ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਲਿਮਿਟੇਡ, (2018) 13 SCC 1 : (2019) 1 SCC (Cri) 431], SCC pp. 67-68, ਪੈਰਾ 49)

"49. ... ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ [(1975) 2 SCC 840] ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਸੇਬੀ ਬਨਾਮ ਅਜੈ ਅਗਰਵਾਲ [(2010) 3 ਐਸਸੀਸੀ 765 : (2010) 2 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 491] ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨੀ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. [(2013) 14 SCC 696 : (2014) 4 SCC (Cri) 340] , ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ, ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ "ਫੋਰਮ" ਦੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪਿਛਾਂਹ-ਖਿੱਚੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(1994) 4 SCC 602 : 1994 SCC (Cri) 1087] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ; ਰਣਬੀਰ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [(1995) 4 SCC 392 : 1995 SCC (Cri) 728] ਅਤੇ ਕਮਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ [(2013) 15 SCC 460 : (2014) 6 SCC (Cri) 489], ਜਿਵੇਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ।"

59. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ:

59.1. ਇੱਕ ਵਿਪਰੀਤ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਖੜੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

59.2. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

59.3. ਕਿਉਂਕਿ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਲਟ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪਿਛਾਖੜੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

×××××

C.23. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸਿੱਟਾ

72. ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਥਿਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ: ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਧੀਗਤ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੋਧਾਂ ਪਿਛਾਖੜੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ [ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, (1975) 2 ਐਸਸੀਸੀ 840], ਮਾਰੀਆ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ [ਮਾਰੀਆ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ ਡੀ ਸੂਜ਼ਾ ਸੋਡਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰੀਆ ਜ਼ੁਰਾਨਾ ਪਰੇਰਾ ਪਿੰਟੋ, (1979) 1 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ। SCC 92], ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ [ਹਿਤੇਂਦਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1994) 4 SCC 602 : 1994 SCC (Cri) 1087], ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੋਨੀ [ਰਮੇਸ਼

ਕੁਮਾਰ ਸੋਨੀ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ, (2013) 14 SCC 696 : (2014) 4 SCC (Cri) 340] ਅਤੇ ਸੁਧੀਰ ਜੀ. ਅੰਗੂਰ [ਸੁਧੀਰ ਜੀ. ਅੰਗੂਰ ਬਨਾਮ ਐਮ. ਸੰਜੀਵ, (2006) 1 SCC 141]। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [(2021) 5 SCC 1 : (2021) 3 SCC (Civ) 50] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ [CIT ਬਨਾਮ ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ, 1994 Supp (1) SCC 257] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਭਟਕਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। [ਨਿਊ ਇੰਡੀਆ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, (1975) 2 ਐਸਸੀਸੀ 840] ਅਤੇ ਮਾਰੀਆ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੇ [ਮਾਰੀਆ ਕ੍ਰਿਸਟੀਨਾ ਡੀ ਸੂਜ਼ਾ ਸੋਡਰ ਬਨਾਮ ਅਮਰੀਆ ਜ਼ੁਰਾਨਾ ਪਰੇਰਾ ਪਿੰਟੋ, (1979) 1 ਐਸਸੀਸੀ 92]। ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ [CIT ਬਨਾਮ ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ, 1994 Supp (1) SCC 257] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ: (ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ ਕੇਸ [CIT ਬਨਾਮ ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ, 1994 Supp (1) SCC 257], SCC p. 262, ਪੈਰਾ 21)

"21. ... ਪਰੋਸੀਜਰਲ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਫੋਰਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਫੋਰਮ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਨਿਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ [CIT ਬਨਾਮ ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ, 1994 Supp (1) SCC 257] ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਦਰੀਸ [ਮੁਹੰਮਦ. ਇਦਰੀਸ ਬਨਾਮ ਸਤ ਨਰਾਇਣ, (1966) 3 ਐਸਸੀਆਰ 15 : ਏਆਈਆਰ 1966 ਐਸਸੀ 1499] ਅਤੇ ਮਨੁਜੇਂਦਰ ਦੱਤ [ਮਨੁਜੇਂਦਰ ਦੱਤ ਬਨਾਮ ਪੂਰਨੇਦੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ, (1967) 1

ਐਸਸੀਆਰ 475: ਏਆਈਆਰ 1967] ਐਸਸੀ ਦੇ 1419 ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਚਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਰਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ [CIT ਬਨਾਮ ਢਾਡੀ ਸਾਹੂ, 1994 Supp (1) SCC 257] ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰ ਦੇ ਨਿਯਤ ਅਧਿਕਾਰ (ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੇਤ) ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਨਰਲ ਕਲੌਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ। ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦੀ। ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਾਂ ਜੋ ਫੋਰਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9

"9. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੋਕ ਨਾ ਹੋਵੇ।—ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ (ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ) ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ I.—ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਜਾਂ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ II।—ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ । ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫੀਸ ਜੁੜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦਫਤਰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

20. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਅਭਿਆਸ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚੇਗਾ। ਵੈਂਕਮਾਮਿਦੀ ਵੈਂਕਟਾ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਚਟਲਾਪੱਲੀ ਸੀਤਾਰਮਾਰਤਨ ਰੰਗਨਾਯਕੰਮਾ, (1997) 5 SCC 460,

“15. ਵੱਟੀਚੇਰੁਕੁਰੂ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਬਨਾਮ ਨੇਰੀ ਵੈਂਕਟਾਰਮਾ ਦੀਕਸ਼ਿਤੁਲੂ [1991 Supp (2) SCC 288] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੂਰੇ ਕੇਸ-ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੱਤੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। . ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤਾਂ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਵਾਏ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਦੀਵਾਨੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਇੱਕ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਰ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੇਦਖਲੀ, ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਿਵਲ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ

ਲੜੀਵਾਰ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਪਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ ਵਿਕਲਪਕ ਢੰਗ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਵਾਦ. ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਕਨੂੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜੋ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗੀ। . ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੱਟੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਦਖਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਪਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕੀ ਉਪਚਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ

ਲਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਨੂੰਨ ਸਹੀ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਸਕੀਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਜਗੀਰੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਾਹੇ ਉੱਤੇ ਰਾਇਤਵਾੜੀ ਪੱਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭੂਮੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਾਂ/ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਤੇਜ਼, ਸਸਤੀ ਅਤੇ ਸਰਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਾਇਤਵਾਰੀ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਬਣਾਉਣਾ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਮਾਂ-ਬਰਬਾਦ ਅਤੇ ਢਿੱਲ। ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਐਕਟ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਰਣਾਇਕ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

21. ਹਰ ਕੇਸ ਸੱਚ ਵੱਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਲਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਨਾ ਗਏ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗੀ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੇਗੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ nullus commodum capere potest de injuria sua propria (ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਫਸਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸ਼ੋਕ ਕਪਿਲ ਬਨਾਮ ਸਨਾ ਉੱਲਾ, (1996) 6 SCC 342,

“7. ਜੇਕਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਿਤੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਂਚਾ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਅਧਿਕਤਮ “ਨੁਲਸ ਕੋਮੋਡਮ ਕੈਪੇਰੇ ਪੋਟੈਸਟ ਡੇ ਇਨਜੁਰੀਆ ਸੂਆ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰੀਆ” (ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ) ਇਕੁਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

22. ਯੂਰੇਕਾ ਫੋਰਬਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਬੈਂਕ, (2010) 6 SCC 193,

"66. ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਗਲਤ ਜਾਂ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 2 ਅਤੇ 3 ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਲਪਿਤ ਮਾਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੁਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਵਾਬਦੇਹ 2 'ਤੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 3 ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ. ਅਸ਼ੋਕ ਕਪਿਲ ਬਨਾਮ ਸਨਾ ਉੱਲਾ [(1996) 6 ਐਸਸੀਸੀ 342] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ "ਬਿਲਡਿੰਗ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੀ. 346, ਪੈਰਾ 11)

"11. ਸਟ੍ਰਾਡਜ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ (5ਵੀਂ ਐਡੀ. ਦੀ ਭਾਗ I) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਇਮਾਰਤ ਕੀ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਸਿਟੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ। v. ਵੈਨਕੂਵਰ ਆਈਲੈਂਡ ਦੇ ਬਿਸ਼ਪ [(1921) 2 AC 384 (PC)] (AC at p. 390), ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਇਮਾਰਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਮ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਬਰਿਕ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਬਲੈਕਜ਼ ਲਾਅ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ (5ਵੀਂ ਐਡੀ.) ਵਿੱਚ 'ਇਮਾਰਤ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਇੱਕ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤ ਜੋ ਇਸਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ, ਛੱਤ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਹੋਵੇ' ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ). ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਨ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਛੱਤ ਰਹਿਤ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ, ਛੱਤ ਗੁਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਇਸਦੇ ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਮ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

23. ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਇੰਜਨ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਕਨ ਹਿੱਲ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਾਈਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, (1911) 12 CLR 398 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਿਥ, C.J. ਦੁਆਰਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ,

“ਜੇ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਿਸ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਡਿੱਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਰ ਹਰੇਕ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਤੱਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜੇ ਸਿਰਫ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੂਰਣ ਜਾਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

24. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਅਪੀਲ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ) ਦੁਆਰਾ ਝਾਂਗ ਬਨਾਮ ਜ਼ੈਮਿਨ (2010) 79 NSWLR 513 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

"37. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਵਿਕਲਪਕ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਲੰਮੀ ਲਾਈਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ।

38. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਐਚ ਬਰਮੇਸਟਰ ਕਿਊਸੀ, ਜੋ ਅਟਾਰਨੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਭਾਵੇਂ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਦਖਲ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਡਿਫਾਲਟ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ।

39. ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ "ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼" ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਇੰਜਨ ਡ੍ਰਾਈਵਰਜ਼ ਐਂਡ ਫਾਇਰਮੈਨਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰੋਕਨ ਹਿੱਲ ਪੀਟੀਆਈ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ (1911) 12 CLR 398 415 ਪ੍ਰਤੀ ਗ੍ਰਿਫਿਥ ਸੀਜੇ।) ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤੱਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸਕੀਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈਜ਼ੈਕਸ ਜੇ ਨੇ 454 ਵਿੱਚ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:

"[ਅਦਾਲਤ] ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਦ ਨੇ ਇਸਦੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

40. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਬਾਰਟਨ ਜੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ 428 'ਤੇ ਕਿਹਾ:

“ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਇੰਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ

ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। , ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਕਰਤਾ ਇਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ”

41. ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਇੰਜਨ ਡਰਾਈਵਰ ਸੁਪਰਾ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਿਥ ਸੀਜੇ ਅਤੇ ਬਾਰਟਨ ਜੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ, ਫੁਲਾਗਰ ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਦ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ ਬਲੇਕਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ; Ex parte The Association of Architects, Engineers, Surveyors and Draughtsmen of Australia (1950) 82 CLR 54 at 90-91, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਆਨਰ ਨੇ "ਡਿਊਟੀ" ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

42. Cockle v Isaksen (1957) 99 CLR 155 ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਨੂੰ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਬਿਨਾਂ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਧਿਰ ਬਣੇ..."

×××××

44. ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਇੰਜਨ ਡ੍ਰਾਈਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਟਨ ਜੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ, ਉੱਪਰ [40] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਡਰੇਟਿਡ ਅਮਲਗਾਮੇਟਿਡ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਰੇਲਵੇ ਐਂਡ ਟ੍ਰਾਮਵੇਅ ਸਰਵਿਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ NSW ਰੇਲਵੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਇੰਪਲਾਈਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (1906) 4 ਸੀਐਲਆਰ 488 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਢਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਫਿਥ ਸੀਜੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਰਟਨ ਅਤੇ ਓ'ਕੋਨਰ ਜੇਜੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ, ਨੇ 495 'ਤੇ ਕਿਹਾ:

"ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

25. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਤਮ "ਐਕਟਸ ਕਰੀਏ ਨੇਮੀਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਬਿਟ" (ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੱਟ ਨਹੀਂ। ਇੰਦੌਰ ਵਿਕਾਸ ਅਥਾਰਟੀ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2020) 8 SCC 129,

"320. maxim actus curiae neminem gravabit ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਕਸਿਮ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ commodum ex injuria sua nemo habere debet, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਸਹੂਲਤ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤੁੰਜੇ ਪਾਨੀ ਬਨਾਮ ਨਰਮਦਾ ਬਾਲਾ ਸਾਸਮਾਲ [ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 1353] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ: (ਏਆਈਆਰ ਪੰਨਾ 1355, ਪੈਰਾ 5)

"5. ... ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਤੀਨੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਕਤੀ ਆਪਣੀ ਹਾਨੀ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਕਿ, ਸੁਵਿਧਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਲਤ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।''

×××××

324. ਮਹਾਦੇਓ ਸਵਲਾਰਾਮ ਸ਼ੈਲਕੇ ਬਨਾਮ ਪੁਣੇ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ। [(1995) 3 SCC 33], ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਬਕਾ debito justitiae ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਰਤਨ [(2010) 1 SCC 417 : (2010) 1 SCC (L&S) 1108], ਅਤੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਮਾ [ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ U.P. ਰਾਜ, (1992) 2 SCC 620] ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੀ. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਚਿਤ ਲਾਭ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ [ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਦੇਵੀ ਰਤਨ, (2010) 1 SCC 417 : (2010) 1 SCC (L&S) 1108] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: (SCC pp. 422-23, ਪੈਰਾ 17-18)

“17. ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮਾਕਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ੍ਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਆਖਰਕਾਰ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਰਿਮ

ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। . ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਆਖਰਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਲਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਉਚਿਤ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਲਾਭ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। (ਵੀਡੀਓ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ U.P. SRTC [1995 Supp (2) SCC 726 : 1995 SCC (L&S) 1018], GTC ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [(1998) 3 SCC 376]] ਅਤੇ ਜੈਪੁਰ ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ C.L. ਮਿਸ਼ਰਾ [(2005) 8 SCC 423])।

18. ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [(1992) 2 ਐਸਸੀਸੀ 620], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗ੍ਰਿੰਡਲੇਜ਼ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੀਆਈਟੀ [(1980) 2 ਐਸਸੀਸੀ 191: 1980 ਐਸਸੀਸੀ (ਟੈਕਸ) 230] ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਯੋਗ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

325. ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਦੁਰਲੱਭ ਧਰਤੀ ਬਨਾਮ ਵਿਭਾਗ. ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨ [(2004) 2 ਐਸਸੀਸੀ 783], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਕਸਿਮ ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮੀਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਬਿਟ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਜੋ ਆਖਿਰਕਾਰ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ। ਸਫਲ ਧਿਰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਏ ਲਾਭ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੋ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 790-91, ਪੈਰੇ 10-11)

"10. ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮੀਨੇਮ ਗਰੇਵਬਿਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ... ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਗਲਤ ਸਨ; ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੋ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗ਼ਰੀਬੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਸਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਫਿਰ ਸਫਲ ਧਿਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਯੋਗ ਰਾਹਤ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ। ਸਫਲ ਧਿਰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ: (ਏ) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਅਧੀਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਏ ਲਾਭ ਦੀ ਡਿਲੀਵਰੀ, ਜਾਂ (ਬੀ) ਜੋ ਗੁਆਚਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ ਲਈ।

11. ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ [ਕਰਨਾਟਕ ਰੇਅਰ ਅਰਥ ਬਨਾਮ ਖਾਨ ਅਤੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ, 1997 ਦਾ WPs ਨੰ. 4030- 4031, ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 1-12-1998 (KAR)] ਦੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ

ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਈਨਿੰਗ ਲੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਖਣਿਜਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮਾਂ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖਣਿਜ, ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਗੁਆਚ ਗਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਨ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਾਇਆ, ਰਾਇਲਟੀ ਜਾਂ ਟੈਕਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਦੰਡ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੰਡਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਯਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਮਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਨਮਾਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੈ।

(ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ)

326. ਵਿੱਚ ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ [ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ, (1988) 2 SCC 602 : 1988 SCC (Cri) 372], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਪਟਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਅਧਿਕਤਮ ਐਕਟਸ ਕਿਊਰੀ ਨੇਮੀਨੇਮ ਗ੍ਰੈਵਿਟ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ

ਝਗੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ [ਏ.ਆਰ. ਅੰਤੁਲੇ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ. ਨਾਇਕ, (1988) 2 SCC 602 : 1988 SCC (Cri) 372], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ: (SCC p. 687, ਪੈਰਾ 102)

"102. ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਉੱਚ ਮੰਚ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਸਟ੍ਰੀਟ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਨੋਰਮੈਂਡਿਨ [1917 AC 170 (PC)] (sic) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਬਕਮਾਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ:

'ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।'

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੀ. ਪੁਰੀ [(1969) 3 SCC 156 : 1970 SCC (Cri) 29], ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ: (SCC p. 159, ਪੈਰਾ 5)

'5. ... ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਲਕਣ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ।'

ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਲਤੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝੁਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇੜੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਰੇਂਜਰ ਕੇਸ [ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਰੇਂਜਰ ਕੰਪਟੋਇਰ ਡੈਸਕੋਮਪਟ ਡੇ ਪੈਰਿਸ

ਦੇ ਖਿਲਾਫ, (1969-71) LR 3 PC 465 : 17 ER 120] ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗਲਤੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਕੇਸ਼ਰਦੇਓ ਚਮਰੀਆ ਬਨਾਮ ਰਾਧਾ ਕਿਸਨ ਚਮਰੀਆ [(1952) 2 SCC 329 : 1953 SCR 136 : AIR 1953 SC 23], SCR p. 153 ਨੇ ਕਿਹਾ: (ਏਆਈਆਰ ਪੰਨਾ 28, ਪੈਰਾ 21)

'21. ... ਜੱਜ ਕੋਲ ਡਿਕਰੀ-ਧਾਰਕ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਣੇ-ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ।''

× × × × ×

328. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਨੀਰਜ ਕੁਮਾਰ ਸੈਣੀ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. [(2017) 14 SCC 136 : 8 SCEC 454] ਉੱਥੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਤਮ ਵੈਕਿਊਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਗੈਰ-ਜਾਗਰੂਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਸਤਤਾ ਦੀ ਲਗਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਲਣਾ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਆਚਰਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਅਧੀਨ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੁਪਾਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਧਾਰਾ 24(2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

26. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਕਤ

ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਫੋਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਰ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ. ਵਿਲਸ ਇਨ ਵੁਲਵਰਹੈਂਪਟਨ ਨਿਊ ਵਾਟਰਵਰਕਸ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਹਾਕਸਫੋਰਡ [1859] 6 ਸੀਬੀ (ਐਨਐਸ) 336,

"ਇੱਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਣਦਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਪਾਅ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜੋ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ: ਉੱਥੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਕਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਚੋਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਨੂੰਨ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ: ਉੱਥੇ, ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ..... ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਉਪਾਅ। ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

27. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਧਿਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ

ਆਇਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੁਝ ਅਪਵਾਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧੂਲਾਭਾਈ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1968) 3 SCR 662 : AIR 1969 SC 78,

"32. ਫਰਮ ਆਫ ਇਲੁਰੀ ਸੁਬੈਯਾ, 1964-1 ਐਸਸੀਆਰ 752 = (ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 322) ਜਾਂ ਕਮਲਾ ਮਿਲਜ਼, 1966 1 ਐਸਸੀਆਰ 64 = (ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 1942) ਦੇ ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

(1) ਜਿੱਥੇ ਕਨੂੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਉਪਾਅ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਾਰ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਜਾਂ ਮੁਨਾਸਬਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਢੁਕਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਵਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ

ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਦਖਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਪਾਅ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਅਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਨੂੰਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। , ਅਤੇ ਕੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਾਅ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

× × × × ×

(7) ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੀ ਐਮ. ਹਰੀਹਰਸੁਧਨ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਕਰਮੇਗਮ, (2019) 10 SCC 94 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੇਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕੈਟੇਨਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

28. ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਠੋਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੋਰਮ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਧ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2022) 12 SCC 455,

"50. ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਓਵਰਰਾਈਡ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

50.1. ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਿਛਾਖੜੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਾਖੜੀ ਸੋਧ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਲੋਹੀਆ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [ਲੋਹੀਆ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, (1985) 2 SCC 197 : 1985 SCC (ਟੈਕਸ) 245])।

50.2 ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਸਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਦਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

50.3. ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਯੋਗ ਵਿਧਾਨਕ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ ਐਸ.ਆਰ. ਭਾਗਵਤ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ [(1995) 6 SCC 16 : 1995 SCC (L&S) 1334])। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਤਰਿਮ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਵੀਟੋ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਦੇਖੋ ਕਾਵੇਰੀ ਜਲ ਵਿਵਾਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ [ਕਾਵੇਰੀ ਵਾਟਰ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਇਨ ਰੀ, 1993 Supp (1) SCC 96 (2)]) ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ [(2019)) 13 SCC 185] .

50.4 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ (ਸੁਪਰਾ)

29. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ। ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ:

"45. ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ

SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਸੰਪਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 83(1) ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, "ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਜਾਂ

ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ" ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ।

× × × × ×

47. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੁਣ ਸੋਧ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 2013. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 6(1) ਅਤੇ 7(1) ਹੀ ਯੋਗ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ। ਉਹ ਹਨ, (i) ਬੋਰਡ; (ii) ਵਕਫ਼ ਦਾ ਮੁਤਵਾਲੀ; ਜਾਂ (iii) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 6(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਵਕਫ਼ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਪਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੁਆਰਾ, "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ" ਸ਼ਬਦ, "ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਖੀ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ ਵੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। “ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਖੀ” ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦੇ ਕਾਰਨ, 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਨੇ 6(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੋਧ ਨੇ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] (SCC ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 21 ਵਿੱਚ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਇੱਕ ਗੈਰ - ਮੁਸਲਿਮ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਵਕਫ਼ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3

SCC (Civ) 553] ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਅਚਨਚੇਤ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

× × × × ×

64. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਐਕਟ ਵਿਚ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 83 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾ ਵਕਫ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਝਗੜੇ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਵਕਫ਼ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਬਾਰੇ। . 2013 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 27 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਟੇਦਾਰ ਅਤੇ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋਧ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸ਼ਬਦ "ਵਕਫ਼ ਜਾਂ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ" ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਇਸ ਲਈ ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] ਨੂੰ ਅਨੀਸ ਫਾਤਮਾ ਬੇਗਮ [W.B. ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਅਨੀਸ ਫਾਤਮਾ ਬੇਗਮ, (2010) 14 SCC 588 : (2012) 1 SCC (Civ) 773] ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ [ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, 2013 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 1345] ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। in Akkode Jumayath Palli Paripalana Committee [ਅੱਕੋਡੇ ਜਮਯਾਥ ਪੱਲੀ ਪਰੀਪਲਾਨਾ ਕਮੇਟੀ v. P.V. ਇਬਰਾਹਿਮ ਹਾਜੀ, (2014) 16 SCC 65 : (2015) 3 SCC (Civ) 446]। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਰਨ ਦੇਵੀ [ਕਿਰਨ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ, (2021) 15 ਐਸਸੀਸੀ 15 : 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 280], ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼, ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553], ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ [ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ, (2010) 8 SCC 726 : (2010) 3 SCC (Civ) 553] ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

65. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 83(1) ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ (i) ਵਕਫ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਕਫ਼ ਸੰਪਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 83(1) ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

30. ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਜਾਂ ਵਕਫ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ.

31. ਅਸੀਂ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਐਕਟ ਜਾਂ ਸੋਧ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਚ ਹੈ। ਇਹ

ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਈਡਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਹੁੰਦਾ।

ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ

32. ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, 2013 ਦੇ ਐਕਟ 27 ਦੀ ਸੋਧ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁਣ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਹੀਏ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੰਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। 2013 ਦਾ ਐਕਟ 27 ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੋਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਰਸ਼ੀਦ ਵਲੀ ਬੇਗ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਤ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਧ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਖਿਆ 1264 ਆਫ਼ 2021 ਮਿਤੀ 23.11.2021, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਕੇ, ਯਾਨੀ III-ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਸਿਟੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ, ਈ.ਪੀ. ਮਿਤੀ 10.08.2021 ਨੂੰ 2014 ਦਾ 29 ਨੰਬਰ। ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate